

เทศน์เช้า วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๔๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

นี่ประสบการณ์ เห็นไหม นิสสัย เวลาไปอยู่กับครูบาอาจารย์นะ ขอนิสสัย ถ้าได้นิสสัย นิสสัย เห็นไหม นิสสัยคือกรอบกติกา ถ้านิสสัยคือกรอบกติกา มันทำให้เรามีขอบเขต ไม่อย่างนั้นยิ่งอ่านยิ่งงง นะ วินัยไปอ่านเถอะ ยิ่งอ่านยิ่งงง กฎหมายนี่ตีความต่างๆ กันไป

คูสิ เวลาครูบาอาจารย์ท่านว่า “แม้แต่ปฏิสังขาย ถ้าไม่ได้ปฏิสังขาย ฉันไปเป็นอาบัติแล้วนะ”

นี่ฉันอาหารไป เราบอกไม่เป็นอาบัติ ก็กินได้ร้อยยี่ มันเป็นอาบัติตรงไหน? มันเป็นอาบัติ เพราะอะไร?

เพราะว่าคำสั่งขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะ เหมือนกษัตริย์เลย พูดแล้วเป็นกฎหมาย พระมหากษัตริย์นี่เวลาพูดออกมาแล้วเป็นกฎหมายนะ เป็นกฎหมาย เพียงแต่ว่าเดี๋ยวนี้กฎหมายเขาไม่ยอมรับกัน ต้องเป็นกฎหมายที่ต้องตราออกมาเป็นกฎหมายถึงยอมรับกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าห้ามแล้ว ใครฝ่าเป็นอาบัติเป็นปาจิตตีย์หมด!

ในสมัยพุทธกาล เวลาท่านบอกท่านจะหลีกเร้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะหลีกเร้นไม่ให้พระเข้าไปเลย ถ้าฝ่าเข้าไปเป็นปาจิตตีย์เลยนะ นี่จะหลีกเร้นไม่ให้พระเข้าไปเลย เพราะอยู่ในที่หลีกเร้น แต่เว้นไว้แต่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติดีดัดข้อให้เข้าหาได้เลย นี้อยู่ในพระไตรปิฎกนะ เพราะอะไร? เพราะผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมันจะเข้าใจสภาวะแบบนี้ สภาวะแบบไหน?

คูสิ เวลาเราสงสัยอะไรนี้ มันเป็นกังวลไหม? ถ้าเราแก้ปลดเปลื้องเองนะ ปลดแล้วปลดอีกนะ ต้องหาเหตุหาผล แต่คนที่เขาผ่านมาแล้วนะ เหมือนเด็กกับผู้ใหญ่เลย ผู้ใหญ่เห็นเด็กเล่นอะไรนี้ มันน่าสงสาร เป็นเรื่องตลก เห็นไหม แต่เด็กนะ โอ้อโฮ.. มันเอาจริงเอาจังนะ เพราะอะไร? เพราะมันเรื่องที่

ใหญ่โตมาก โอ้โฮ.. เอาจริงเอาจังเลย ทำอย่างสนุกสนานของมันเลย แต่เราเคยผ่านประสบการณ์อย่างนั้นมานะ นี่เรื่องเล็กๆ เลย

สิ่งนี้ถ้ามีครูมีอาจารย์ มันจะง่ายขึ้นมา มันจะสะดวกขึ้นมา เห็นไหม นี่ถือนิสสัย ถ้าขอนิสสัยขึ้นมา ใต้นิสสัย ถ้าใต้นิสสัยขึ้นมา นี่พยายามประพฤติปฏิบัติขึ้นไป ถ้าเอาแต่เรื่องของกิเลส ตีความกันไปนะ แล้วธรรมวินัยไง จนขนาดที่ทางโลกนะ ทางโลกเขาออก พรบ.สงฆ์ ออก พรบ.สงฆ์เพราะว่าอะไร?

เพราะว่าธรรมวินัยนี่มันเป็นกรรม มันเป็นนามธรรม ต้องออกเป็นกฎหมายบังคับเลย เห็นไหม ทื่อ โจร ทื่อ โจรภิกษุไปเป็นอาบัติทุกกฎแล้ว ที่ไหนไม่ควรไป ทื่อ โจร เห็นไหม ภิกษุไม่ควรไปในที่เขาลุกพล่าน เห็นไหม ภิกษุควรเข้าป่าเข้าเขา เพราะเขาออกกฎออกระเบียบออกมา

มันเป็นธรรมวินัยแล้ว มันเป็นเรื่องที่น่าละอายแล้ว นี่ไม่เอื้อเพื่อธรรมวินัยไง เวลาประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม ถ้าเอื้อเพื่อในธรรมในวินัย เอื้อเพื่อ.. เอื้อเพื่อคือยอมรับไง เอื้อเพื่อคือว่ามันคิดแล้วมันตั้งใจไง สิ่งใดที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้แล้วมันต้องมีเหตุมีผล

ถ้าเราคิดนะ พ่อแม่ต้องรักเรา ถ้าพ่อแม่บอกสิ่งนั้นไม่ดี เราก็ไม่เห็นว่ามันคืออะไร สนุกสนานขนาดนี้ ไม่ดีได้อย่างไร?

แต่ลองคิดไปเถอะน่า ลองดูไปเถอะน่า มันต้องมีสิ่งอะไรไม่ดีเคลือบแฝงอยู่ ขนาดท่านพูดไว้เพียงแต่เรามองไม่เห็นไง พอถึงที่สุด ไปถึงเหตุการณ์นั้นนะ จะเสียใจมากเลย คูสิ ดูอย่างกาลเวลาเราตี ถ้าเวลาเราผ่านไปๆ แล้ว เห็นไหม เสียเวลาที่ผ่านมามานะ แต่ถ้ามีครูบาอาจารย์คอยบอกคอยเตือน สิ่งนั้นจะเป็นประโยชน์กับเรามากเลย

ทางเดินเราเดินด้วยเท้านะ ทางรถ เห็นไหม ไปยังปลายทางเลยนะ ทางเดินด้วยรถนะ นี่สมัยก่อนไม่มีถนนหนทาง เราต้องบุกป่าฝ่าดงไป เวลาทางเท้าที่เขาเดินระหว่างหมู่บ้านกัน เห็นไหม มันจะเป็นทางเดินไป จะเดินไปนี้จะเดินด้วยสะดวกสบายขึ้นมาเพราะอะไร? เพราะเขาเดินนำร่องไว้แล้ว

ในปัจจุบันนี้ เขามีถนนหนทาง เขาแบบรัฐบาลเขาตัดถนนหนทางให้ โอ้โฮ.. รถวิ่งได้สบายเลย สะดวกสบายมาก เจริญมาก แบบเดี๋ยวนี้ไปไหนสะดวก มันก็เลยหลงทางกันมหาศาลเลย แล้วทางเดินของใจล่ะ?

ถ้าใจมันเดินทางนะ มันหลง เห็นไหม พอมันไม่เข้าใจ มันหลงของมัน มันเข้าใจผิด คูสิเข้าใจผิด ทั้งๆ ที่ว่านี่ปฏิบัติ เห็นไหม ธรรมและวินัยนี่บอกไว้เป็นอาบัติๆ มันยังไม่เห็นเลย มันยังไม่ยอมรับเลย มันฝืนด้วยนะ ไม่ใช่หลงเฉยๆ นะ ถ้าหลงคือมันไม่รู้ มันไม่เข้าใจ ใจนี้มันไม่หลง มันฝืนเลย มันต่อต้านเลย มันต่อต้านเพราะอะไร? เพราะมันเป็นกิเลสไง ถ้าหัวใจมันเป็นกิเลส สภาวะนี้มันได้นิสสัยไหม? มันได้นิสสัย เห็นไหม

แต่ถ้ามันได้นิสสัย เห็นไหม เพราะว่าทำตาม ทั้งๆ ที่มันก็ไปเหมือนกับบนถนนนะ มันไปเหมือนบนถนนที่บังคับแล้ว เห็นไหม ต้องโค้งไปตามถนน รถเราวิ่งไป ถ้าเอ็งออกจากโค้งนี้ไป เอ็งก็ลงท้องนา เอ็งไปไม่ได้หรอก

นี่ก็เหมือนกัน ปฏิบัติเครื่องดำเนิน เห็นไหม นิสัยมันก็เหมือนกับนี้ ครูบาอาจารย์ที่พาทำ แต่ถ้าไม่เข้าใจนะ ถ้าไม่เข้าใจไม่ศึกษามันก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งนะ เถรสองบาตร เห็นไหม เห็นอาจารย์เอาบาตรสองก็สองตามไปอย่างนั้น ไม่รู้สองเพื่ออะไรเลย

แต่ถ้าไปสอง เขาควาบาตร ถ้ารั้ว แดก รั้วไม่ถึง ๑ นิ้วห้ามเปลี่ยน จะเปลี่ยนบาตรได้ต้องแตกต้องรั้วถึง ๑ นิ้ว ถือว่ามันเก็บอาหารไว้ไม่ได้ มันรั้ว เห็นไหม แล้วการเปลี่ยนบาตร ถ้าได้บาตรมาใหม่ต้องให้หัวหน้าก่อน หัวหน้าเอา-ไม่เอา ถ้าไม่เอานะ ถ้าหัวหน้าเปลี่ยน หัวหน้าจะได้บาตรใหม่ บาตรใบที่หัวหน้าใช้ชื้อก็ต้ององค์ต่อไปๆ เห็นไหม ถ้าไม่เอาก็ผ่านไปๆ นะ

นี่อยู่ในพระไตรปิฎกนะ เรื่องการจะถ่ายบาตร เรื่องการเปลี่ยนบาตรนี้ ไม่ใช่ว่าได้บาตรแล้วก็จะเปลี่ยนๆ กัน ไม่ใช่หรอก เพราะอะไร?

เพราะสมัยพุทธกาลมันหายากไง บาดรเหล็กบาดรต่างๆ นี่หายากมากนะ มันเป็นบาดรดิน คุณที่เป็นบาดรดิน บาดรเหล็ก บาดรไม้ห้ามใช้ บาดรทองคำห้ามใช้ บาดรเงินห้ามใช้ ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ห้ามไว้ละ บาดรทองคำนี้จะเคลื่อนไปหมดเลยแหละ เพราะอะไร?

เวลาคนมีศกยภาพไป พระมีศกภาพขึ้นมา แต่! แต่อย่างนี้เป็นการทำลายศาสนา เวลาพระโมคคัลลานะกับลูกศิษย์พระโมคคัลลานะไป เห็นไหม ที่ว่าเขาไม่เชื่อว่าจะมีพระอรหันต์อยู่แล้ว เห็นไหม เอาบาดรไม้จันทร์แขวนขึ้นไปบนไม้ไผ่ ๓ ท่อน แล้วก็บอกถ้ามีพระอรหันต์จริง ขอให้เหาะขึ้นไปเอา

พวกเดียรถีย์มานะ เต็มกันไว้เลยนะ เราจะแก่งทำจะเหาะนะ เอ็งคอยดีๆ ไว้ละ นี้เพื่อจะไปขอเอาบาดรไม้เขา นี่มันทุจริต มันอยากได้ แล้วคบคิดเขาก็เสียใจไป เสียใจว่านี่ขนาดสมัยพุทธกาลนะ นี่ไม่มีแล้ว มรรคผลไม่มีแล้ว ถ้ามีแล้ว บาดรนี้แขวนขึ้นไปเป็นอาทิศย์ๆ แล้ว ไม่เห็นมีใครมาเอาเลย เสียอกเสียใจ คอตกนะ

พระ โมคคัลลานะนี้รู้วาระจิต บอกกับลูกศิษย์นะ “เธอต้องไปเอา”

พระลูกศิษย์ก็บอก “พระ โมคคัลลานะไปเอา”

เพราะอะไร? เพราะมันเหาะขึ้นไปง่าย ๆ ใจ สูดทำแล้วเที่ยงกัน ไปเที่ยงกันมา ก็ให้ลูกศิษย์เหาะขึ้นไป เหาะขึ้นไปวนก็หีบบาดรไม้จันทร์เหาะลงมา

โอ๊ย.. คหบดีนี่ตื่นตื่น ดีใจมาก “พระอรหันต์ยังมีอยู่! พระอรหันต์ยังมีอยู่! มรรคผลไม่สูญเปล่า” ดื่อกดีใจมากเลย

แล้วพอสภาวะแบบนั้นแล้ว นี่คนที่รู้ว่า โอ้โฮ..เหาะได้ เหาะขึ้นไปเอาบาดรไม้จันทร์ ใครจะกินข้าวก็ต้องมาให้เหาะมาก่อน จะบิณฑบาต จะใส่บาตรทัพพีหนึ่งก็ต้องให้เหาะมาก่อน เหาะอย่างนั้นนะ จนรำลือ ไปถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรียกเข้ามาเลยนะ แล้วติเตียน ติเตียนมาก เห็นไหม นี่ทำให้ศาสนาเสื่อม ศาสนาเสื่อมนะ ผู้มีฤทธิ์มีเดช ผู้มีคุณธรรมแล้ว แสดงออกไป ศาสนาเสื่อมเพราะอะไร?

เพราะสังคมในหมู่สงฆ์ สังฆะ สังฆะนี้ไปด้วยกัน เห็นใหม่ ไม่ใช่เถรต้องบาตรใบ มีจริงก็เก็บไว้ข้างใน มีจริงก็มีจริงนะ อย่างครูบาอาจารย์ท่านว่า หลวงตาท่านว่า “ในครอบครัวกรรมฐาน จะรู้จักหรือใครของจริง ใครของปลอม ใครมีคุณธรรมจริงไม่มีคุณธรรมจริง ในครอบครัวจะรู้จักกัน”

รู้จักเพราะอะไร? เพราะพระต้องแสดงธรรมต่อกันไง ถ้าหัวหน้า ผู้ที่มีปัญญาแล้วผู้ที่รู้จริงไม่สอน แล้วพระมันจะรู้ขึ้นมาได้อย่างไร?

การสั่งสอนในวงการของสงฆ์นี้ นะ การหม่อมสาธุการ ไม่ใช่อวดอุตริมนุสสธรรม อวดอุตริมนุสสธรรมคือธรรมที่มีในตน เทียวโฆษณาชวนเชื่อ เทียวเอาตากของเขา เห็นใหม่ อยากจะให้คนเขาศรัทธา ให้เขาเชื่อถือ ไปล้างกระเป๋าคู เพื่อล้างกระเป๋าคู เขา เพื่อจะเอาตัวของเขา นี่อวดอุตริ แต่พูดในหมู่สงฆ์ พูดเพื่อเป็นตัวอย่าง เพื่อเป็นคติ ให้อื่นเป็นธรรมๆ ไม่ใช่อวดอุตริหรือ

ในครอบครัวของกรรมฐานนี้จะรู้จักกัน ในครอบครัวของผู้ปฏิบัติจะรู้จักกัน เห็นใหม่ แล้วไม่ให้แสดงออกไปข้างนอก เพราะแสดงออกไปข้างนอก ถ้าคนแสดงออกไปข้างนอก นี่พ่อแม่ก็ทำได้ พ่อแม่ เห็นใหม่ ไม้ซุง ไม้เต็งขนาดไหนมันก็แบกได้หรือ เด็กๆ นะ ไม้จิ้มฟันยังแบกไม่ไหวเลย แล้วนี่ธรรมะ เด็กมันก็ไม่เป็น เหาะมันก็เหาะไม่ได้ แล้วใครจะดูแลศาสนาละ?

นี่ศาสนาจะเสื่อม จะเศร้าหมองก็ตรงนี้ไง ถึงห้าม มีจริงก็ให้รู้จักกันใน มีจริง คนจริงจริงจากหัวใจ ไม่ใช่จริงจากภายนอก ไม่ต้องจริงจากเอ็งชั้น ไม่ต้องไปอวดเขาหรือ อวดเขาไปอวดเขาทำไม?

แต่ถ้าในวงการของสงฆ์ เราไม่ได้อวด เราเป็นพ่อเป็นแม่ เราเป็นครูบาอาจารย์เขา เราต้องสั่งสอนลูกศิษย์ของเรา เราต้องพยายามฝากศาสนาให้ได้ ทำศาสนาให้มั่นคงขึ้นมา นี่มันการสั่งสอน อย่างนี้ไม่ได้อวด อย่างนี้เป็นการบิน เป็นการดีเพื่อก่อ เป็นการปั้น เห็นใหม่ ทำให้อั้วพวกประติมากรรม เขาต้องปั้น กว่าเขาจะปั้นได้ เขาจะสวยงามขนาดไหน

นี่ก็ปั้นขึ้นมา เห็นใหม่ ปั้นลูกศิษย์ขึ้นมา มันไปอวดตรงไหน มันไม่ได้อวดหรือ สิ่งนี้ไม่ได้อวด เวลาแสดงธรรมนะ มันแสดงธรรมมันต้องแสดงได้ ถึงเวลาควรจะต้องออก ถึงแม้เวลาไม่

ควรรอก จะไปเรื่องของโลกเขาทำไม เขาเป็นคฤหัสถ์ เขาอยู่ในฆราวาสของเขา เขาอยู่ในสังคมของเขา ใ้เรานี่มันคนละสังคม

เหมือนกับเงินเลย เงินคนละสัญชาติ เมื่อก่อนเขาต้องปฏิวัติเงินตราละ เดียวนี้เขาไปเป็นเงินพลาสติก มันไปได้หมดละ นี่ก็เหมือนกัน มันอยู่คนละขอบเขต แต่ถ้าเขามีจิตใจ เขาอยากจะทำอะไรก็ปฏิบัติ เขาเข้ามาในวัดในวา เขาปฏิบัติของเขา นั่นก็อีกเรื่องหนึ่ง เห็นไหม เพราะอะไร?

เพราะกรรมของเขา เห็นไหม ศีล ๕ ศีล ๕ ก็สามารทำให้เป็นพระโสดาบันได้ แต่เวลาศีล ๒๒๗ ละ ศีล ๒๒๗ เวลาประพฤติปฏิบัติทำไมมาปฏิบัติแล้วมันยังล่งเลงสงสัย มันยังมามีนิเวศธรรม มันก็ต้องปลงอาบัติ เห็นไหม ศีล ๒๒๗ มันก็เป็นพื้นฐานที่กว้างขวาง เป็นพื้นฐานที่รองรับ

นี่ศีล สมานนี้ถ้ามันไม่มีกำลัง ไม่มีภาระ มันจะรับภูมิธรรมอันนี้ได้อย่างไร?

แต่เวลาเป็นคฤหัสถ์ เขาเป็นฆราวาส เห็นไหม เขาศีล ๕ เขาศีล ๑๐ เขาก็ปฏิบัติของเขาได้ เขาเป็นพระโสดาบันได้ แม้แต่คฤหัสถ์ก็จะเป็นอริยภูมิขึ้นมาก็เป็นได้ แต่ขณะที่ศีลเขาสภาวะแบบนั้น เขาก็ทำได้ง่ายกว่า ยิ่งถ้าจะแสดงธรรม เขาแสดงธรรม เห็นไหม

คูตี คุณสังคมในปัจจุบันนี้ พระพูดไม่ได้ พระแสดงธรรมไม่ได้ อวดอุตริมนุสสธรรม พระถึงให้แสดงไม่ได้ ไปเอาพวกอุบาสิกา เห็นไหม ออกไปแอ็คชั่นกัน ออกทีวี ออกไปนะ เพราะอะไร? เพราะมันจะหลบตรงนี้ไง หลบอวดอุตริใจ แต่ถ้าเป็นพระทำไม่ได้ ทำไม่ได้เพราะอะไร? เพราะกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังมี กฎหมายยังมีอยู่ ธรรมวินัยยังมีอยู่ เห็นไหม พยายามจะแลกกันเพราะอะไร?

เพราะ! เพราะเริ่มต้นมันเป็นอกุศลอยู่แล้วไง อกุศลในหัวใจ การสั่งสอน เขาสั่งสอนกันจากภายใน การสั่งสอน คูตี คูอย่างโรงยิม เขาฝึกนักกีฬาของเขา เขาพยายามฝึกของเขา เขาลงทุนขนาดไหน เห็นไหม คูตี เขาต้องมีความพร้อมของเขา ร่างกายเขาต้องพร้อมของเขา ใ้เนี่ยเขาอนกันอยู่ในบ้านก็ยังจะให้เขาฝึกกีฬา มันฝึกเป็นไปไม่ได้หรอก

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อเขาเป็นคฤหัสถ์ เขาอยู่ในองค์กรของเขา เขาจะเป็นสภาวะแบบนั้น แต่เวลาจำเป็นขึ้นมาในโรงยิมทำไมไม่สอน? ในวัดของตัว ในลูกศิษย์ของตัว พระในวัดของตัวทำไมไม่สอน? พระในวัดของตัวนะคุณให้ได้ก่อน คุณตัวเองให้ได้แล้วคุณพระตัวเองให้ได้ เห็นไหม เป็นพ่อแม่ครูจารย์นะ พ่อแม่ครูจารย์ก็ต้องดูแลรักษาสิ รักษาทั้งความก้าวเดินไปจากถนนหนทาง การก้าวเดินโดยเท้า การก้าวเดินโดยหัวใจนะ นี่วิถีของจิต

จิตนะ วิถีของมัน การเคลื่อนไหวของวิถีของจิต มันจะอย่างไร วิถีของจิตจะกลับมาชำระเราอย่างไร วิถีของจิตมันจะเป็นสภาวะแบบใด เห็นไหม ถ้าครูบาอาจารย์มีธรรมจะรู้วิถีของจิต วิถีของจิตจะย้อนกลับเข้ามาทำลายกิเลสอย่างไร ถ้าทำลายกิเลสอย่างนั้นแล้วขึ้นมา มันก็สะอาดบริสุทธิ์ขึ้นมา นี่คุณธรรม ธรรมอันนี้สำคัญมาก นี่การก้าวเดินของใจ

การก้าวเดินของกายนะ การไปถนนหนทาง มันยังหลงทาง มันยังผิดพลาด การผิดพลาดนี้มันเป็นนักสู้ ถ้าเราเป็นนักสู้ ไม่มีการผิดพลาดเลย เราก็เป็นคนไม่เคยทำอะไรเลย คนไม่เคยทำอะไรก็คนไม่เคยผิดเลย ถ้าคนเคยบุกบัน เคยทำผิดบ้าง ผิดถูกมันก็เป็นคตินิยมกับเรา คตินะ ผิดมันก็เป็นตัวอย่างกับเราเอง สิ่งนี้ผิด เห็นไหม เขาว่าสิ่งนี้เป็นคุณธรรม แล้วเราทำไปแล้วทำไมไม่ได้ผล?

มันไม่ได้ผลเพราะอะไร? เพราะเราไม่เก็บเอาความรู้สึกผลการกระทบกระเทือนนั้นมาวิจัย ผิดถูกอย่างไรนะมันวิจัยได้ ผิดใครเป็นคนผิด? หัวใจเป็นคนผิด แล้วหัวใจคนที่ผิด เห็นไหม คนผิดแต่มันก็ได้กระทำแล้วใช่ไหม? เราได้กระทำแล้วมันก็ยังเป็นประสบการณ์ของเรา เห็นไหม ผิดก็ไม่เป็นไร ผิดก็ต้องต่อสู้กันต่อไป ใครบ้างไม่เคยผิด?

นี่ถ้ามันมีปัญหาขึ้นมา มันใคร่ครวญขึ้นมา มันเป็นประโยชน์กับเราทั้งนั้นนะ แต่ถ้ามันกิเลสนะ มันท้อถอย น้อยเนื้อต่ำใจนะ มันก็ไม่ได้ นี่ก็ไม่ได้นะ นอนจมสภาวะแบบนั้น แล้วจะไม่ได้อะไรเลย

คูตี คูอย่างทางโลกเขา เขาจะไ้ร่ถไ้อะไรสักคัน เขาต้องแสวงหาเขา มา นี้ก็เหมือนกัน หัวใจที่มันจะก้าวเดินไป สมาธิก็ไม่มี อะไรก็ไม่มี แล้วจะพร้อมอะไรจะก้าวเดิน มันต้องมีความพร้อม จะผิดถูกชั่งหัวมัน สร้างขึ้นมา สร้างกำลังใจขึ้นมา แล้วสร้างวิถิจิตขึ้นมา วิถิจิต

คูตี สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา สภาวธรรมนี้เป็นอนัตตา สมาธิก็เป็นอนัตตา ปัญญาที่เป็นอนัตตา สิ่งนี้เป็นอนัตตา อนัตตานี้สร้างมันขึ้นมา สร้างมันขึ้นมาก่อนแล้วเป็นเอกัคคตารมณ์ เป็นจิตตั้งมันแล้วมันหมุนเวียนออกไป สิ่งที่เป็นอนัตตา สิ่งที่เป็นอนัตตาสร้างขึ้นมา นี่มันเป็นของเรา ประสบการณ์ของจิตเห็นใหม่ วิชิตการ มรรควิชิตการ มรรคญาณ แต่เวลาเป็นผลขึ้นมากันแล้ว ผลอันนี้มันรู้จริงในหัวใจอันนี้ สิ่งนี้คงที่ สิ่งนี้เป็นความสุข สิ่งนี้เป็นความจริง ความจริงในหัวใจของเรา

นี่เกิดมามีอำนาจวาสนา เกิดมาเป็นเราแล้ว เห็นใหม่ เป็นเรา เป็นเรานี่ เราเป็นเรา เวลาว่าเป็นเรานี่เป็นต้นหาความทะยานอยาก นี่เป็นเราทั้งหมดเลย เป็นภวาสวะ แต่ว่าเป็นเราแล้ว เพราะเราเกิดมา เพราะถึงที่สุดแล้วมันก็ต้องมีวิชิตการ มีการเริ่มต้น

เริ่มต้นแล้วก็ เป็นเรา เห็นใหม่ เป็นเรา ผลที่มาเป็นเรา เป็นเรา เป็นเรา เป็นเราก็มีภวาสวะก่อน เห็นใหม่ โสดาบัน สกิทา อนาคานี่เป็นเราหมดเลย เป็นพระอรหันต์แล้วเป็นเราไม่ได้ เพราะเป็นเรา เป็นภวาสวะ เป็นเราก็เป็นกิเลส เป็นเราก็เป็นอวิชา เป็นเราก็เป็นสถานที่ตั้ง ทำลายทั้งหมดเลย ทำลายทั้งหมดแล้วกลับมั่นคงแข็งแรง กลับเป็นความจริงที่สุด เอวัง